

बाखालाई हरियो घाँस तथा भुसा खुवाई (बधुवा पालन पद्धतिबाट) उत्पादन वृद्धि गर्ने प्रविधि

जगन्नाथ बन्जाडे
वैज्ञानिक, एस -१

परिचय

बाखापालन व्यवसायतर्फ कृषकहरु दिन प्रतिदिन आकर्षित भइरहेका छन् । व्यावसायिक बाखापालन फार्म विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरुमा स्थापना भइरहेका छन् । बाखापालनको लागि मुख्य समस्या भनेको वर्षभरि हरियो घाँस पूर्ति गर्नु हो । बाखाको लागि आवश्यक पर्ने कुल सुख्खा पदार्थहरु मध्ये भुसाहरुको माध्यमबाट समेत केहि दिन सकिन्छ । जस्तै: रहर भुसा, मसुरो भुसा । यसै सन्दर्भमा क्षेत्रीय कृषि अनुसन्धान केन्द्र, खजुरा, बाँकेमा हिउँदयाममा हरियो घाँसको रूपमा जई र बर्सिम, भुसाहरु मध्ये रहर भुसा, मसुरो भुसा र दाना खुवाई परीक्षण गरिएको थियो ।

क्षे.कृ.अ.के. खजुरामा बोयर बोका

आठ देखि बाह्र महिना सम्मका १६ वटा पाठीहरुलाई ३ महिनासम्म परीक्षणमा राखिएको थियो । परीक्षण सुरु गर्नु भन्दा पहिले प्रति बाखालाई ०.५ एम एल आइभरमेक्टिन छालामा सुई दिएको थियो ।

बाखाको आहरा व्यवस्थापन

बाखालाई आवश्यक पर्ने सुख्खा पदार्थ शारीरिक तौलको ४ प्रतिशतले हुने गरी उपलब्ध गराइएको थियो । जस्तै १० के.जी. जीवित तौल भएको बाखालाई ४०० ग्राम सुख्खा पदार्थ आवश्यक पर्दछ । जसमध्ये जई घाँस ०.८ के.जी., बर्सिम १.३ के.जी. र भुसा १०० ग्राम र १०० ग्राम दाना (१४ प्रतिशत कूड प्रोटीन) दिदा सुख्खा पदार्थको मात्रा पुरा गर्न सकिन्छ ।

बाखाहरुलाई ४ समूहमा विभाजन गरिएको थियो ।

टी १. कृषकको व्यवस्थापन - बाखालाई दाना नदिई चराउने

टी २. जई र बर्सिम घाँस ७५ प्रतिशत + मसुरो भुसा २५ प्रतिशत + १०० ग्राम दाना

टी ३. जई र बर्सिम घाँस ८० प्रतिशत + मसुरो भुसा १० प्रतिशत + अरहर भुसा १० प्रतिशत + १०० ग्राम दाना

टी ४. जई र बर्सिम घाँस ८५ प्रतिशत + मसुरो भुसा ७.५ प्रतिशत + अरहर भुसा ७.५ प्रतिशत +

१०० ग्राम दाना चरन समूहमा रहेका बाखाहरुलाई दिनको ७ घण्टा चराईएको थियो ।
यसरी ४ समूहमा विभाजन

समूह	सुरुको तौल (के.जी.)	अन्तिम तौल (के.जी.)	कुल तौल प्राप्त (के.जी.)	प्रति दिन दैनिक वृद्धि दर (ग्राम)
टी १	९.०९	११.९६	२.८८	३१.९५
टी २	९.७९	१५.६१	५.८२	६४.६७
टी ३	८.९२	१४.२१	५.२९	५८.७८
टी ४	९.५४	१४.१३	४.५९	५१

यसरी परीक्षणबाट प्राप्त नतीजा अनुसार टी २ समूहमा रहेका बाखाबाट सबैभन्दा बढी दैनिक वृद्धि दर (ग्राम) ६४.६७ पाईएकोले हिउँदको समयमा बधुवा पालन गरी पालनको लागि बाखालाई आवश्यक पर्ने सुख्खा पदार्थ मध्ये ७५ भाग (आधा-आधा) जई र वर्सिमबाट, बाँकी २५ भाग मुसुरो भुसाबाट र १०० ग्राम दाना दिंदा फाईदाजनक पाईयो जस्तै १५ किलो जिवित तौलको बाखालाई १ किलो जई, र वर्सिम १.८ किलो बाट (७५ भाग आधा-आधा), १८० ग्राम मुसुरो भुसाबाट (बाँकि २५ भाग) र १०० ग्राम दाना दिन सकिन्छ । बाखालाई बिहान सबैभन्दा पहिले दाना खुवाउने त्यसपछि भुसा र पछि हरियो घाँस खुवाउन सकिन्छ । बाखालाई वर्सिम घाँस दिंदा मात्रा शारीरिक तौल अनुसार खुवाउदै जानु पर्दछ । बाखालाई वर्सिम घाँस दिंदा एकै पटक नदिई दिनको दुई पटक दिने गर्नु पर्दछ ।